

Вихідні дані: Рускуліс Л. Шляхи та умови використання диспуту та дискусії в процесі підготовки вчителя-словесника *Zbiór raportów naukowych «Pedagogika.Współczesna nauka. Nowy wygląd»*. Wrocław. Warszawa: Wydawca: Sp.z o.o. «Diamond tradion tour», 2015. P. 37–42.

ШЛЯХИ ТА УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ДИСПУТУ ТА ДИСКУСІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

Ключові слова: метод навчання, система методів, диспут, дискусія, дебати.

Keywords: professional broadcasting, broadcasting profession, culture of oral and written speech.

Актуальність дослідження. Ефективне вирішення завдань сучасної освіти потребує переосмислення традиційного стилю й способів навчання з урахуванням педагогічних інновацій, створення цілісної системи методів, яка дала б змогу реалізувати всі напрями підготовки майбутнього вчителя-словесника [Кучерук О. Концепція. – С. 10].

Метод (від гр. *methodos* – шлях до чого-небудь) навчання – спосіб взаємозалежної та взаємозумовленої діяльності педагога й студентів, спрямованої на реалізацію цілей навчання, або як систему цілеспрямованих дій педагога, що організують пізнавальну й практичну спрямованість студентів та забезпечують розв’язання завдань навчання [Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009, с. 185]; об’єднана в одне ціле діяльність викладача та учнів, спрямована на досягнення власне предметних цілей мовної освіти [Кучерук О. Концепція системи методів навчання мови в основній школі // Українська мова і література в школі / Оксана Кучерук. – № 7-8. – 2008. – С. 13].

Єдиної універсальної класифікації методів навчання методистам на сьогодні створити не вдалося. Однак у процесі розробки теоретико-методичної системи підготовки майбутнього вчителя української мови нами проаналізовано декілька поглядів на це складне лінгводидактичне явище. Як зауважує Т. Донченко, не торкаючись позитивних сторін і недоліків усіх класифікацій методів, усі вони мають право на життя, бо розглядають способи навчання і навчальний процес у цілому з різних боків. Багатогранність змісту і цілей навчання вимагає під час побудови роботи на занятті врахування і джерела

знань, і характеру пізнавальної діяльності студентів. Для розв'язання освітніх цілей необхідні різні шляхи. Питання ставиться не про виключення якихось шляхів, а про раціональне використання кожного з них і про надання деяких пріоритетів залежно від власне предметних і освітніх цілей та змісту навчального матеріалу все ж наявні класифікації не охоплюють [Донченко Т. До проблеми методів С. 4].

Критеріями вибору методів навчання є: 1) мета і завдання навчання взагалі та конкретного етапу зокрема; 2) закономірності та принципи навчання; 3) зміст навчального матеріалу; 4) навчальні можливості студентів; 5) наявність засобів навчання; 6) психолого-педагогічні можливості педагога [Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : с. 160].

Система методів повинна забезпечити досягнення всіх цілей курсу української мови та літератури й охоплювати різносторонні аспекти навчального процесу з цих предметів, і перше питання, яке треба з'ясувати, яка система методів забезпечує досягнення власне предметних цілей навчання, оскільки проблема методів щодо окремих методик не стільки теоретична, скільки практична. Залежно від її розв'язання так чи інакше спрямовується і сам процес навчання, діяльність викладача та студента, а відтак більшою чи меншою мірою досягаються цілі навчання [Донченко Т. До С. 4].

Метою нашого дослідження є визначення місця та ролі диспуту та дискусії в системі підготовки майбутнього вчителя-словесника.

Теоретичною основою дослідження стали праці відомих педагогів та лінгводидактів (Н. Волкової, Т. Донченко, А. Кузьмінського, О. Кучерук, В. Лозової, В. Мельничайка, О. Овчарук, В. Омеляненко, М. Пентилюк, О. Поментун, Л. Рожило та ін.).

Виклад основного матеріалу. Метод дискусії та диспуту засновано на обміні думками між слухачами, викладачем і студентами, що вчить самостійно мислити, розвиває здібність до практичного аналізу, старанної аргументації висунутих положень, поважання думки інших, допомагає оволодівати культурою мовлення [Лозової с. 149]. У процесі дискусії студенти вчаться

сперечатися, доводити, аргументувати, обстоювати свою думку, адекватно оцінювати себе, поважати думки інших [Волкова с. 323].

Дискусія (від лат. discussion) – широке публічне обговорення якогось спірного питання. Вона значною мірою сприяє розвитку критичного мислення, дає можливість визначити власну позицію, формує навички відстоювати свою думку, поглиблює знання з обговорюваної проблеми. Дискусію відносять як до методів навчання, так і до форм навчання. Певна кількість науковців вважає дискусію різновидом ігрових форм занять, співробітництва, коли з обговорюваної проблеми ініціативно висловлюються всі учасники спільної діяльності. Дискусії вчать глибокому розумінню проблеми, самостійній позиції, оперуванню аргументами, критичному мисленню, зважати на думки інших, визнавати вдалі аргументи, краще розуміти іншого, сприяють уточненню власних переконань і формуванню власного погляду на світ.

О. Пометун, Л.Пироженко визначають кілька варіантів моделювання навчальних тем на основі дискусії: побудова вивчення теми як підготовки до дискусії за всім матеріалом, яка відбувається на останньому (або останніх) занятті; включення дискусійного компонента в окремі заняття теми на етапах перевірки та закріплення; побудова навчання як самостійної або групової роботи з обговоренням її результатів [Пометун с. 64-66].

На сьогодні в методиці визначаються такі види дискусій:

1. Дискусія побіжна, яка виникає стихійно під час спільного вирішення проблеми.
2. Дискусія, що скерована на формування переконань молоді. Вирішальну роль у такій дискусії мають не стільки факти й аргументи, скільки власні оцінки слухачів, система їх цінностей.
3. Дискусія, метою якої є обґрунтування наукових положень, даних, що вимагають попередньої підготовки студентів за джерелами більш широкими, ніж матеріал підручника.

Серед найрізноманітніших форм дискусій найпоширенішими є:

- «круглий стіл» – бесіда, в якій беруть участь 5-6 студентів, які обмінюються думками як між собою, так і з аудиторією;

- засідання експертної групи («панельна дискусія»), в якій беруть участь 4-6 студент і разом із обраним головою; спочатку група обговорює певну проблему, потім пропонує свою позицію аудиторії у формі повідомлення або доповіді;

- форум – обговорення, в якому експертна група обмінюється думками з аудиторією;

- симпозіум – обговорення, в процесі якого учасники виступають з повідомленнями, представляючи власну позицію, відповідають на запитання аудиторії;

- дебати – обговорення, побудоване на основі заздалегідь запланованих виступів учасників, які представляють дві команди-суперниці; після виступів команди відповідають на запитання, вислуховують спростування своїх аргументів тощо;

судове засідання – обговорення, що імітує судовий розгляд справи [Волкова с. 351].

Диспут (лат. dispute – досліджую, сперечаюся) публічна суперечка на наукову чи суспільно важливу тему. Його учасники прагнуть, зіставляючи суперечливі судження, або прийти до загального рішення, знайти істину, або зафіксувати явну перевагу однієї з позицій. Диспути є історичною практикою відтворення розумових процесів, розвитку мислення й мовлення. Удосконалювання цих здібностей дозволяє в мінливій ситуації формувати відповідну мовну поведінку, спонукає самостійно мислити, оригінально й відповідально розв'язувати проблеми, точно й зрозуміло для всіх формулювати судження, коректно робити інших своїми опонентами й однодумцями [Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи; Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. с. 83].

Наприклад, пропонуємо теми для проведення

а) диспуту:

1. Мова як джерело відображення українських народних звичаїв та обрядів.

2. Мовленнєвий етикет як феномен і виразник кожного народу.
3. Гендерний аспект спілкування.
4. Етикет електронної пошти.
5. Електронні фахові словники мого майбутнього фахового спрямування.

б) дискусії:

1. Соціальні мережі: переваги та недоліки для студента.
2. Чи можуть бути в Україні дві загальнодержавні мови?
3. Українська мова за кордоном: стан, розвиток, перспективи.
4. Місце та роль лексики Майдану та Революції гідності.
5. Платною чи безкоштовною повинна бути вища освіта в Україні?

Отже, диспути й дискусії створюють оптимальні умови для збагачення студентів-словесників навчальною інформацією, запобігання можливим помилковим тлумаченням, вчать аргументувати, доводити, обстоювати власну думку, критично ставитись до чужих і власних суджень, сприяють створенню атмосфери доброзичливості, поваги до думок інших [Волкова Н. П. Педагогіка : Навч. посіб.

Вид. 2-ге, перероб., доп. / Волкова Наталія Павлівна. – К. : Академвидав, 2007, с. 351].

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Педагогіка : Навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб., доп. / Волкова Наталія Павлівна. – К. : Академвидав, 2007. – 616 с. (Алма-матер).
2. Донченко Т. До проблеми методів навчання української мови // Українська мова і література в школі / Тамара Донченко. – № 7. – 2005. – С. 2-5.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи; Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с. (Колектив авторів: Бібік Н. М., Ващенко Л. С., Локшина О. І., Овчарук О. В., Парашенко Л. І., Пометун О. І., Савченко О. Я., Трубочева С. Е.).
4. Кучерук О. Концепція системи методів навчання мови в основній школі // Українська мова і література в школі / Оксана Кучерук. – № 7-8. – 2008. – С. 10-16.

5. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
6. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун / Пометун Олена Іванівна, Пироженко Лідія Володимирівна. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.